

Motion till riksdagen 2023/24:2732

av **Christofer Bergenblock m.fl. (C)**

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg enligt förslaget i tabellen i motionen.

Motivering

1.1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Centerpartiet strävar efter en vård och omsorg som finns tillgänglig för alla – oavsett ålder, kön eller bostadsort – och som utgår från den enskilda människans behov. Rätten till självbestämmande och inflytande över den vård och omsorg som ges måste gälla såväl unga som gamla, såväl friska som sjuka. Välfärdens huvudsyfte är att garantera trygghet och likvärdiga förutsättningar för alla, vilket bygger på insikten om att människors behov kan se olika ut. Vården, omsorgen och sociala tjänster ska hålla hög kvalitet i hela landet. Med en åldrande befolkning är det också viktigt med insatser för en stärkt trygghet för äldre och Centerpartiet har därför föreslagit en trygghetsboendegaranti.

1.1.1 Hälso- och sjukvårdspolitik

Den svenska sjukvården står trots sin goda medicinska kvalitet inför flera stora utmaningar. Alltför många får vänta för länge på vård, eller får inte alls den vård de behöver. Tillgänglighet och kvalitet skiljer sig alltför ofta åt beroende på kön, inkomst, etnisk bakgrund och bostadsort. Svensk sjukvård är, jämfört med våra grannländer, eftersatt när det kommer till digitalisering, och myndigheterna har begränsade möjligheter att arbeta proaktivt tillsammans med vårdens huvudmän. Patienternas möjligheter

till inflytande, inblick och medbestämmande är för små. Den befintliga modellen för prissättning av läkemedel fungerar inte för nya och effektiva mediciner som kan vara livsavgörande för små patientgrupper.

Medarbetarna, människorna som är kärnan i välfärden, har både för få kollegor och närvarande chefer. Detta märks genom att många inte orkar med att arbeta heltid, och alltför få väljer att söka en karriär inom vård och omsorg. Därför vill Centerpartiet se satsningar på karriärtjänster och utreda en rätt till utbildning för vård- och omsorgspersonal.

Samtidigt ställer den demografiska utvecklingen och den förändrade åldersstrukturen i befolkningen helt nya krav på hälso- och sjukvården. När fler äldre och multisjuka ska få sin hälso- och sjukvård försörjd av en krympande andel förvärvsarbetande kommer utformningen av sjukvården att behöva förändras. Vi måste satsa mer på förebyggande och rehabiliterande insatser och en större andel av offentliga utgifter behöver gå till vård och omsorg, men pengar räcker inte. Sjukvården och äldreomsorgen behöver organiseras och samordnas bättre. Runt om i Sverige finns många exempel på regioner och kommuner, ideella och privata vård- och omsorgsgivare som mött problem och löst dem. Sverige har alla möjligheter att skapa en bättre vård.

Akutsjukvården måste vara tillgänglig i hela landet. Ambulanssjukvården spelar en avgörande roll för att människor i alla delar av landet ska kunna känna sig trygga om något händer. Därför behöver tillräckliga medel för ambulanssjukvården säkerställas.

Centerpartiet tror inte att den gigantiska omorganisering och centraliseringsreform som regeringen nu vill utreda kan lösa de problem som finns i vården i dag. Det blir inte bättre för att den närmare halva miljonen anställda som finns inom hälso- och sjukvården förs samman i en gigantisk byråkratisk koloss som ska styras från Stockholm. Ett departement kan aldrig skaffa sig samma kännedom om verkligheten som en distriktsläkare har. Rosenbad kan inte få en bättre kunskap om de faktiska vårdbehoven än regionerna. Det behövs mer av nationell styrning vad gäller krav på kvalitet, kapacitet och arbetsmiljö, men det behöver ske i kombination med en decentralisering där de praktiska lösningarna utformas lokalt och patienten ges större inflytande.

1.1.2 Folkhälsopolitik

Ur ett globalt perspektiv är folkhälsan i Sverige god och i många avseenden har hälsan i befolkningen utvecklats positivt. Inom ett antal områden är dock skillnaderna mellan olika grupper i samhället fortfarande stora och ibland även ökande. Till exempel upplever alltför många unga lättare psykiska åkommor, depression, nedstämdhet och utmattning. Alltför många äldre upplever ensamhet eller otrygghet.

Vården ska inte bara finnas till hands när vi väl har blivit dåliga. Den ska också ge oss hjälp och råd för att vi inte ska bli sjuka. Inom ramen för den pågående primärvårdsreformen har förebyggande insatser blivit en del av primärvårdens grunduppdrag. Det viktigaste folkhälsoarbetet drivs dock i Sveriges kommuner och regioner. För Centerpartiet är det viktigt att stärka kommunernas och regionernas ekonomiska förutsättningar också vad gäller folkhälsoarbete. Centerpartiet kommer fortsätta att jobba för en stärkt elev- och studenthälsa, pulshöjande aktiviteter på skolschemat varje dag och systematisk mat- och måltidsuppföljning i äldreomsorgen.

1.1.3 Funktionshinderpolitik

Samhället ska vara tillgängligt för alla och en funktionsnedsättning ska inte vara ett hinder för människor i vardagen. Personer med funktionsnedsättning är inte en homogen grupp. På samma sätt kan inte politiken utformas på ett sådant sätt att den utgår från en generaliserande analys av funktionsnedsättning. Centerpartiet vill se en integrering av funktionshinderperspektivet inom alla politikområden och en ambitionshöjning som innebär att samtliga politiska beslut måste reflekteras av ett funktionshinderperspektiv. Det handlar om individens frihet och den egna möjligheten att styra över sitt liv och då också över sitt stöd. Funktionshinderorganisationerna behöver som ett led i detta också få goda förutsättningar att verka.

Funktionsnedsättningspolitik handlar om medborgerliga fri- och rättigheter. Insatser måste få kosta, men det handlar inte bara om pengar utan även om kompetens, synsätt och vilja. Svensk funktionsnedsättningspolitik utgår från ett rättighetsperspektiv, men det saknas ett fokus på möjligheter: alla människors förmåga och vilja att bidra, oavsett funktionsförmåga. Inte minst är det viktigt att barn och unga med funktionsnedsättning får delta i samhället på lika villkor som sina jämnåriga.

I praktiken är det kommuner och regioner som ansvarar för en stor del av interaktionen mellan medborgaren och det offentliga. Centerpartiet vill därför att regeringen ser över hur staten kan stärka förutsättningarna för kommuner och regioner att bidra till att Sverige efterlever konventionen i praktiken. Ett utredningsuppdrag bör ges till lämplig myndighet. I motion 2022/23:882 *Ett friare Sverige för människor med funktionsnedsättning* ges en samlad överblick över Centerpartiets politiska förslag som kan förbättra villkoren för människor med funktionsnedsättningar. Vi ser också behov av att höja schablonen för assistansersättning.

1.1.4 Politik för sociala tjänster

De övergripande målen för socialtjänsten är beslutade av riksdagen. Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt, ha tillgång till god vård och omsorg samt erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg. I individ- och familjeomsorgen är målet att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer, och att stärka skyddet för utsatta barn.

Målen ska ligga fast, men måluppfyllelsen behöver förbättras. Utmaningarna är mycket stora för en socialtjänst som redan i dag är pressad. Många kommuner vittnar om stora utmaningar till följd av personalbrist och ett allt hårdare klimat med hot om våld och trakasserier.

Socialtjänstens utredningar, bemötande och stöd till individer har ofta stor betydelse för den det gäller. Det är helt avgörande att personalen besitter den kompetens som krävs för att kunna göra rättvisande utredningar och bedömningar och ge olika människor ett bra och jämlikt bemötande med avstamp i de övergripande målen. Därför vill Centerpartiet se en reformerad och stärkt socionomutbildning. Det krävs också att man har tillgång till evidensbaserade och enhetliga metoder när man gör riskbedömningar och att kravbilderna blir tydliga för när en insats sätts in eller avslutas. Kommunerna behöver förutsättningar för att erbjuda välfärdstjänster som håller samma höga kvalitet i hela landet. Rejala satsningar till kommunerna krävs för att kunna genomföra ett

kompetenslyft för medarbetare i socialtjänsten och göra socialtjänsten till en mer attraktiv arbetsplats som medarbetare trivs och vill stanna kvar på.

1.1.5 Barnrättspolitik

Målet för barnrättspolitikerna har legat fast sedan 2008: Barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande. Barnrättspolitikerna är sektorsövergripande. Det innebär att barnets rättigheter och intressen ska genomsyra all politik, liksom alla verksamheter som berör barn.

Samhället måste bli bättre på att förebygga att barn hamnar i utsatthet. Arbetet för att hjälpa de barn som far illa måste också förbättras. Det behövs ökad kunskap och stärkt kompetens kring barnets rättigheter hos statliga myndigheter, regioner och kommuner. För att barn ska ha möjligheter till delaktighet och inflytande behöver de ha kännedom om sina rättigheter och kunskaperna om hur man har rättssäkra samtal med barn öka. Insatserna på området behöver stärkas inom flera sektorer, som skolan, kulturlivet, hälso- och sjukvården, socialtjänsten och rättsväsendet.

Centerpartiet vill se mer forskning på området socialt arbete med fokus på metoder och arbetssätt, både när det gäller utredningar, riskbedömningar och samtalsmetodik inom Socialtjänsten. Med mer kunskap kan man förbättra förutsättningarna för barn att bli delaktiga och komma till tals. Det skulle även göra Socialtjänstens beslut mer rättssäkra.

1.1.6 Forskningspolitik

Effekterna av en global pandemi, det pågående kriget i Europa och växande ekonomisk oro visar på ett mycket tydligt sätt hur beroende vi är av forskning och innovation för att hantera samhällsutmaningar som handlar om hälsa, social utsatthet och hälso- och sjukvårdens beredskap. Vi behöver stärka satsningarna på forskning för att kunna stärka folkhälsan och möta framtida pandemier och samhällskriser på ett bättre sätt, men även för mer hållbara lokalsamhällen och minskande social utsatthet i hela landet. För att säkerställa en jämlik och jämställd vård behövs även mer kunskap om hur faktorer såsom geografi och kön påverkar hälsoutfall, tillgänglighet och vårdkvalitet. Hälsodata måste användas på ett mer systematiskt sätt och kvalitetsbrister och ojämställdhet i vård och omsorg bör bevakas och följas upp löpande.

För att ny kunskap ska spridas och användas i välfärden är det av stor vikt att kommunerna har en hållbar ekonomi och att yrkesverksamma får möjlighet att delta i FoU-projekt inom ramen för sitt arbete. Tillräckliga forskningsanslag behövs både för att utveckla ny kunskap som kan användas i verksamheten och för att upprätthålla kvaliteten och relevansen i högskolans utbildningar och de yrkesverksammans kompetens i alla delar av vården och socialtjänsten.

Centerpartiet har drivit på för primärvårdsreformen som ska öka tillgängligheten och kvaliteten i hälso- och sjukvården i hela landet. Reformen innebär att vården i allt större utsträckning kommer att flyttas ut från de större sjukhusen till mottagningar utanför dessa miljöer, till exempel vårdcentraler. Forskning och utbildning behöver följa med. Att bygga upp och utveckla forskningskompetens i primärvården och den kommunala hälso- och sjukvården är helt avgörande investeringar i morgondagens hälsa och välfärd.

1.1.7 Centerpartiets överväganden

Anslagsförslag 2024 för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Socialstyrelsen	825 880	5 600
1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	94 223	-500
1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	164 580	-700
1:4 Tandvårdsförmåner	8 011 778	±0
1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna	35 486 000	±0
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	11 528 266	250 000
1:7 Sjukvård i internationella förhållanden	690 287	±0
1:8 Bidrag till psykiatri	2 250 393	8 000
1:9 Läkemedelsverket	159 030	-500
1:10 E-hälsomyndigheten	204 421	-1 000
1:11 Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna	4 985 000	±0
1:12 Inspektionen för vård och omsorg	833 885	-3 500
1:13 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	39 279	-100
1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård	1 662 500	±0
2:1 Folkhälsomyndigheten	537 312	-2 700
2:2 Insatser för vaccinberedskap	120 500	±0
2:3 Bidrag till WHO	59 665	±0
2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	150 502	±0
2:5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	90 396	±0
2:6 Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga	731 000	-731 000
2:7 Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre	100 000	±0
3:1 Myndigheten för delaktighet	68 904	-600
3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer	188 742	3 000
4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	35 964	-35 964
4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	778 714	±0
4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	263 237	±0
4:4 Kostnader för statlig assistansersättning	26 048 418	52 200
4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	9 709 790	-1 150 000
4:6 Statens institutionsstyrelse	2 137 276	-323 000
4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	1 336 801	400 000
5:1 Barnombudsmannen	27 501	-100
5:2 Barnets rättigheter	62 261	±0
6:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	56 256	-300
6:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	819 503	±0
Summa	110 258 264	-1 531 164

Centerpartiet anser att det behövs ökade satsningar på kompetenshöjande insatser för yrkesverksamma som möter barn. Ett sådant stöd bör kanaliseras via Socialstyrelsen och därför föreslås anslag 1:1 öka med 10 miljoner kronor år 2024, och de ökade anslagen föreslås uppgå till 5 miljoner per år 2025–2026.

För att öka möjligheten att få hjälp vid akuta situationer på landsbygden föreslår Centerpartiet årligen anslag om 250 miljoner till ambulanssjukvård i hela Sverige under anslag 1:6.

Centerpartiet prioriterar också om det s.k. Äldrevårdslyftet under 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet till förmån för en miljard i generella statsbidrag till kommuner.

Under anslag 1:8 satsar Centerpartiet ytterligare 8 miljoner årligen för arbetet med att främja studenters psykiska hälsa.

Under anslag 3:2 avsätts 3 miljoner under 2024, 4 miljoner under 2025 och 5 miljoner under 2026 för indexering av stöd till funktionshinderorganisationer.

Under anslag 4:4 avsätts 2024 52 miljoner, under 2025 53 miljoner och under 2026 54 miljoner för att ytterligare höja schablonen för assistansersättning.

Kommuners satsningar på trygghetsboenden är en viktig länk i boendekedjan och en betydelsefull ansats för ett värdigt åldrande. Centerpartiet satsar på en Trygghetsboendegaranti. 2024 avsätts 100 miljoner till 4:5, 2025 avsätts 250 miljoner och 2026 avsätts 500 miljoner.

Under anslag 4:7 skjuts 400 miljoner till under 2024 och 100 miljoner under 2025. Syftet med dessa tillskott är att finansiera tidigareläggandet av ett flertal viktiga insatser på socialtjänstområdet.

Centerpartiet föreslår att myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd avvecklas och under en avvecklingsperiod ser delar av sin verksamhet överlämnad till Socialstyrelsen.

Vidare anser Centerpartiet att regeringens satsning på s.k. Fritidskort är missriktad och prioriterar om medlen till generella stöd för att stärka civilsamhället och ge unga bättre möjligheter till en meningsfull fritid.

Därutöver föreslår Centerpartiet en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Christofer Bergenblock (C)

Anders W Jonsson (C)

Martina Johansson (C)